

ШУБНИКОВ Лев Васильович (29. 09. 1901, Санкт-Петербург — 10. 11. 1937, Харків) — фізик. Чоловік *О. Трапезнікової*. Доктор фізико-математичних наук (1937), професор (1934). Закінчив Петроградський політехнічний інститут (нині Санкт-Петербург, 1926). Працював 1926—30 у Кріогенній лабораторії Лейденського університету (Нідерланди); 1930—37 — в Українському фізико-технічному інституті (Харків): 1931—37 — засновник і завідувач першої в СРСР кріогенної лабораторії; водночас від 1935 — завідувач кафедри фізики твердого тіла Харківського університету. Наукові праці присвячені фізиці твердого тіла та фізиці низьких температур. Один із фундаторів радянської фізики та техніки низьких температур. 1930 разом з нідерландським фізиком В.-Й. де Гаазом відкрив осциляцію електричного опору вісмуту в магнітному полі при температурі рідкого гелію (ефект Шубникова—де Гаазе). 1931 вперше отримав рідкий водень, 1937 — рідкий гелій. Розробив метод вирощування монокристалів із розплавів (метод Обреїмова—Шубникова). 1934—37 встановив основні особливості поведінки однорідних надпровідних сплавів у магнітному полі, відкрив існування у них двох критичних магнітних полів (т. зв. фази Шубникова). 1935 першим спостерігав антиферромагнетизм. 1936 разом з [Б. Лазаревим](#) виміряв ядерний магнітний момент твердого водню. 6 серпня 1937 заарештований,

28 жовтня того ж року за звинуваченням у шпionaжі засуджений до розстрілу. Праці за участі Л. Шубникова 1938—39 були видані без зазначення його прізвища. 1957 реабілітований. 2001 Президією НАНУ засновано премію імені Л. Шубникова. 2004 на вулиці Чайковська, № 14, у Харкові, де він жив, встановлено меморіальну дошку.

Основні праці

Изготовление и исследование кристаллов висмута // Журнал экспериментальной и теоретической физики. 1926. Т. 62, вып. 6; Исследование условий равновесия газообразной и жидкой фазы смеси кислорода и азота // Журнал технической физики. 1934. Т. 4, вып. 5; Вязкость и зависимость ее от температуры для жидкого азота, окиси углерода, аргона и кислорода // Журнал экспериментальной и теоретической физики. 1934. Т. 4, вып. 10; Зависимость магнитной индукции сверхпроводящего свинца от поля // Там само. 1935. Т. 5, вып. 2; Аномалия теплоемкости безводного хлористого железа // Там само. Вып. 3/4; Аномалия теплоемкости безводных CrCl_3 , CoCl_2 , NiCl_2 // Там само. 1936. Т. 6, вып. 5; Электропроводность сверхпроводящего шара в промежуточном состоянии // Там само. 1937. Т. 7, вып. 4; Specific Heat of Methane Under Pressure // Nature. 1939. Т. 144 (усі — співавт.).

Рекомендована література

1. Шубников Л. В. Избранные труды. Воспоминания АН УССР. Физико-технический институт низких температур. 1990;
2. Павленко Ю. В., Ранюк Ю. Н., Храмов Ю. А. «Дело» УФИ. 1935—1938. 1998;
3. Таньшина А. В. Засновники Харківських наукових шкіл у фізиці. 2005 (усі — Київ).

[В. В. Єременко](#), [Ю. М. Ранюк](#)

Бібліографічний опис:

Шубников Лев Васильович / В. В. Єременко, Ю. М. Ранюк // *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2024. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-883009>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).